ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Володимира
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК "МЕЖИБІЖ"

ХМЕЛЬНИЦЬКА ЄПАРХІЯ
Української Православної Церкви

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІКА ДУХОВНОСТІ

з благословення Митрополита Київського і всієї України,
Предстоятеля Української Православної Церкви
Блаженнішого Володимира

Хмельницький, 2012

УДК 281.9.44
ББК 86.372.44
П 45

Редакційна колегія:

Білий Л.Г., кандидат педагогічних наук, директор Хмельницького інституту МАУП; ***Байдич В.Г.,*** кандидат історичних наук, директор Державного архіву Хмельницької області; Митрополит Хмельницький і Старокостянтинівський ***Антоній,*** кандидат богослов'я; ***Вашеняк І.Б.,*** кандидат історичних наук, доцент; ***Гундерук Л.М.,*** кандидат психологічних наук, доцент; ***Дацюк О.А.,*** кандидат богослов'я, секретар Хмельницької єпархії УПЦ; ***Погорілець О.Г.,*** директор Державного історико-культурного заповідника "Межибіж"; ***Парандій В.О.*** (відповідальна за випуск).

Рецензенти:

Кралюк П.М., доктор філософських наук, професор. Перший проректор Національного університету "Острозька академія".

Мордвінцев В.М., доктор історичних наук, професор. Заступник декана історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом (Протокол №4 від 24 квітня 2012 р.)

ПЕДАГОГІКА ДУХОВНОСТІ: Збірка наукових праць в 2-х частинах./ Ред. кол. Білий Л.Г. (голова) та ін. – Хмельницький, 2012. – 284 с.

У Частині 1 збірки подано наукові статті за матеріалами роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції "Пересопницьке Євангеліє: духовна святиня українського народу" (до 455-річчя з початку написання Пересопницького Євангелія), яка відбулася 12 травня 2011 року. У Частині 2 збірки подано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Історія, культура та освіта: християнський вимір", яка відбулася 4 травня 2012 року. У наукових публікаціях порушуються актуальні питання: історії створення Пересопницького Євангелія, духовності народу, історичного розвитку України та ін.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до вивчення вітчизняної історії та культури: учням, студентам, магістрантам, науковцям, викладачам вищих навчальних закладів та вчителям загальноосвітніх шкіл.

За зміст статей несуть відповідальність автори. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів.

©Хмельницький інститут МАУП, 2012
©Автори статей

Гуменюк О.В.
ПЕРШЕ ХРЕЩЕННЯ БРИТАНІЇ. ХРЕЩЕННЯ АНГЛОСАКСІВ 208

ПрчишинС.М.
ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ 213

Романюк Ю.А.
МІСЦЕ ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ НАРОДНОЇ ОСВІТИ 220

Адмський В. Р.
БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ (1918 – 1920) 226

Ратошнюк А.В.
РЕГІОНАЛЬНА СІМЕЙНА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 237

Жовтан О.Л.
ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ 242

Парандій В.О.
ЕПІФАНІЙ СЛАВИНЕЦЬКИЙ – УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ, ІЄРОМОНАХ, ПЕРЕКЛАДАЧ, ФІЛОЛОГ, ОРАТОР, БОГОСЛОВ 247

Івахова К.П.
МУЗИКА МИРОСЛАВА СКОРИКА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ 255

Шерстинюк Л.Л.
ІРАНСЬКИЙ ХУДОЖНИК НА ПОДІЛЛІ 260

Шерстинюк А.М.
ВОЛОДИМИР ОВСІЙЧУК – ВИДАТНИЙ МИТЕЦЬ З ПОДІЛЛЯ 263

Барабаш-Тимофієва О. П.
РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ ЯК ЕКСКУРСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ НАПРЯМОК 267

Авсієвич А.В.
ПРИРОДА СПІВВІДНОШЕННЯ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ, СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ, СВОБОДИ ЦЕРКВИ 278

РЕЗОЛЮЦІЯ 282

Спр. 9. – Арк. 9. 32. Завальнюк О. М. Іван Огієнко і підготовка богословів... – С. 69. 33. Там само. – С. 71. 34. ЦДІА України. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 3992. – Арк. 9 – 9 зв. 35. Там само. – Спр. 3977. – Арк. 150 – 153. 36. Зваричук Е. О. Богословський факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2004. – Т. 4. – С. 107. 37. ЦДІА України. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 3977. – Арк. 153 – 153 зв. 38. Зваричук Е. О. Богословський факультет... – С. 108. 39. Там само. – С. 108 – 109. 40. Завальнюк О. М. Іван Огієнко і підготовка богословів... – С. 72 – 73. 41. Статут Українського Православного Брацтва імени святих Кирила та Мефодія. – К.: Типографія Кіево-Печерской Лавры, 1918. – С. 3. 42. ДАХмО. – Ф. Р – 1184. – Оп. 1. – Спр. 19. – Арк. 75 зв. 43. Там само. – Ф. Р – 582. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 24. 44. Там само. – Арк. 39. 45. ЦДАВО України. – Ф. 1131. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 24. 46. ЦДІА України. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 4001. – Арк. 1 – 2. 47. Там само. – Спр. 3977. – Арк. 3 зв. 48. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. – Ф. 160. – Одиниця зберігання № 2698. – Арк. 1 – 4. 49. ДАХмО. – Ф. Р – 582. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 27. 50. Там само. – Арк. 7. 51. Завальнюк О. М. Кам'янець-Подільський державний український університет і церковне відродження Поділля (1919 – 1920 рр.) // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-теоретичної конференції „Релігійне життя Поділля: минуле і сучасне". До 1020-ліття хрещення Русі та 250-річчя Вінницького кафедрального Спасо-Преображенського собору. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 2008. – С. 96. 52. Білон П. Спогади... – С. 52. 53. Адамський В. Р. Інститут політичного комісара в структурі Кам'янець-Подільського державного українського університету / В. Р. Адамський // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. – Т. 13: Присвячено 90-річчю Кам'янецької доби УНР. – С. 52.

Ратошнюк А.В.
Докторант Інституту підготовки наукових кадрів.
Міжрегіональна академія управління персоналом.

РЕГІОНАЛЬНА СІМЕЙНА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Нестабільність соціально-економічного розвитку держави, суттєві регіональні диспропорції у рівнях та якості життя населення сприяють зростанню соціальної напруги у суспільстві, особливо у сімейному середовищі. Для країни, що переживає соціально-економічні трансформації, ставлення до сім'ї як головного середовища формування суспільства є своєрідним мірилом цивілізованості. Постає гостра потреба в обґрунтуванні засад не лише регіональної політики, але й регіональної сімейної політики. В Україні впродовж десятиліття незалежності регіональна політика не належала до пріоритетів внутрішньої політики держави, що означало, в свою чергу, відсутність структурованого і ефективного регіонального управління.

Розробка концепції регіональної політики в Україні, на жаль, набула характеру чергової "кампанії", єдиним результатом якої стало – кілька

проектів концепцій державної регіональної політики України [6], а розвиток засад регіональної сімейної політики завершився схваленням Концепції державної сімейної політики [13]. Все це спонукає продовжувати дослідження в сфері регіональної політики, особливо в контексті розвитку сімейних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Регіональна політика – поняття, яким широко оперують науковці різних галузей, особливо економісти. Основи регіоналістики були закладені Й. Тюнером, А. Вебером, У. Ізардом, Е. Алаєвим. Основні аспекти регіональної політики України розглядаються у працях М. Долішнього, Б. Данилишина, Я. Жаліла, Б. Кваснюка, В. Керецмана, М. Козоріз, Е. Лібанової, В. Мікловди, Я. Олійника, С. Пиріжкова, Д. Стеченка, М. Чумаченка, В. Симоненко, З.С. Варналія, В.А. Поповкіна, В. Семиноженко та ін. Окрім того в Україні сформувалися цілі школи регіоналістики: Львівська наукова школа економічної та соціальної регіоналістики; регіональні дослідження проводяться в Інституті економіки промисловості НАН України; Національному Інституті стратегічних досліджень. В цих умовах виникають потреби розширення тематики досліджень в сфері формування ефективної регіональної сімейної політики.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття теоретичних основ понять «регіональна політика», «сім'я», «сімейна регіональна політика» та визначення взаємозв'язку між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «регіональна політика» досить широке та неоднозначне, що породжує суттєві відмінності у підходах до визначення терміна. Так, Е. Алаєв трактував регіональну політику як сферу діяльності з управління економічним, соціальним та політичним розвитком країни в просторовому, регіональному аспекті, тобто пов'язану з взаємовідносинами між державою і районами, а також районів між собою [1, с. 189]. В.Симоненко регіональну політику розуміє: з одного боку, як чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну діяльність держави в усіх регіонах країни, а з другого – як соціально-економічну політику, здійснювану на базі загальнодержавного законодавства самими регіонами для досягнення тих чи інших регіональних цілей та завдань [15, с. 31]. У М. Долішнього знаходимо трактування терміну «регіональна політика» як у широкому так і у вузькому значенні. У широкому трактування під регіональною політикою розуміється: політика, яку здійснює держава по відношенню до регіонів, і самі регіони в межах наданих їм прав і повноважень. Регіональна політика реалізується за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну та екологічну специфіку регіонів. У вузькому розумінні: регіональна політика – це дії держави, тобто державна регіональна політика [5, с. 17]. Семиноженко В.П. трактує регіональну політику як діяльність

держави, спрямовану на адміністративно-економічну оптимізацію регіональної структури країни та відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання існуючих внутрішніх ресурсів і заохочення зовнішніх в умовах глобалізації міжнародної економіки [14].

Російські дослідники Н.І.Ларіна та А.А. Кисельников трактують регіональну політику як засіб державного регулювання соціально-економічних процесів у проблемних регіонах держави і зняття соціального і екологічного напруження [8, с. 4]. Російські вчені регіональну політику визначають як сферу діяльності по управлінню політичним, економічним, соціальним і екологічним розвитком країни у просторовому, регіональному аспекті, відображення взаємовідносин між державою і регіонами та регіонів між собою [2, с. 19]

У серії статей "Региональная политика России: концепции, проблемы, решения" під регіональною політикою розуміють таку систему намірів і дій, яка реалізує інтереси держави по відношенню до регіонів і внутрішні інтереси самих регіонів такими методами і способами, які враховують природу сучасних регіональних процесів, і яка здійснює все вищесказане переважно у структурі між- і внутрірегіональних зв`язків [9, с. 51]. За об'єкт регіональної політики приймають весь спектр соціально-економічних процесів, що відбуваються на конкретній території. До основних об'єктів належать виробничі, соціальні, грошово-фінансові процеси. Суб'єктами регіональної політики виступають центральні органи законодавчої та виконавчої влади, органи регіонального управління та місцевого самоврядування. Регіональна політика поділяється за типами на стимулюючу, компенсуючи, адаптивну, а також розглядається як органічна складова загальнодержавної політики. Вихідними положеннями її формування виступають ступінь економічної міцності регіонів та рівень життя населення, політичне, екологічне, релігійне становище. Така політика, з одного боку, спрямовується на забезпечення всебічного розвитку регіонів, а з іншого – на збереження територіальної цілісності держави. Регіональна політика держави будується на певних принципах, серед яких: пріоритет загальнонаціональних інтересів; законодавче забезпечення прав і повноважень суб'єктів регіональної політики; поєднання інтересів; врахування особливостей регіонів; об'єктивність; збалансування критеріїв соціальної справедливості та загальнонаціональної ефективності; партнерство [5, с. 24]. Основні принципи здійснення державної регіональної політики доповнено у Концепції державної регіональної політики [12] та Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [4].

У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року зазначається, що політика регіонального розвитку в Україні на сучасному

етапі базуватиметься на таких основних принципах: програмування – використання довгострокових стратегій, планів та програм розвитку як на державному, так і на адміністративно-територіальному рівні.; концентрації – концентрація ресурсів, формування опорних регіонів; додатковості – фінансування, як з державного, так і з місцевого бюджету; субсидіарності – надання адміністративної (управлінської) послуги максимально наближено до її безпосереднього споживача; збалансованого розвитку– диференційована підтримка регіонів; партнерства – тісна співпраця між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, суб'єктами господарювання в процесі реалізації Стратегії; єдності – забезпечення суспільної єдності, яка полягає у зменшенні відмінностей між окремими регіонами у використанні людських ресурсів та рівні життя населення. дним із основних завдань регіональної політики, на нашу думку, є забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіону. Необхідною умовою цього розвитку є створення умов за яких сім'я, як основна соціально-економічна одиниця суспільства, здатна повноцінно виконувати свої функції, для цього необхідно здійснювати ефективну регіональну сімейну політику. Регіональна сімейна політика, як складова сімейної політики держави, повинна спрямовуватись на забезпечення сприятливих умов розвитку сім'ї, реалізації сім'ями своїх функцій, підвищення ролі сім'ї як основного осередку економічного, соціального, культурного та демографічного розвитку.

Отже, регіональна сімейна політика – складова державної регіональної соціальної політики, що передбачає впровадження та ефективного застосування сукупності заходів, які б створили умови для рівних можливостей функціонування та розвитку сімей, забезпечили єдині стандарти рівня та якості життя, можливостей реалізації власного потенціалу членами сімей. Одним з основних об'єктів регіональної політики держави у забезпеченні сталого та збалансованого розвитку регіонів повинно стати гармонійне функціонування сімейних організмів. Сім'я як один з найдавніших соціальних досягнень людства відіграє виняткову роль в житті суспільства. В економічній науці під сім'єю розуміють усвідомлено організоване на основі шлюбу та родинно-кровних зв'язків об'єднання незначної кількості людей, члени якої пов'язані спільністю проживання, веденням спільного господарства та прагненням у процесі життєдіяльності реалізувати соціальні, економічні та духовні потреби кожного індивіда. У політико-економічному контексті сім'я – це первинна ланка соціально-економічної системи, що базується на приватній власності (в трудовій і нетрудовій формах), веде спільне домашнє господарство на принципах взаємодопомоги, здебільшого забезпечує відтворення основної продуктивної сили, а також певною мірою формує деякі інші фактори виробництва, реалізуючи при цьому власні, колективні і суспільні інтереси

[11, с. 326]. У наш час відбуваються постійні та незворотні зміни в структурі сім'ї, механізмі її функціонування, дітородних орієнтаціях, які одержали назву трансформації сім'ї, основні причини та наслідки якої є різноманітні .

На трансформацію інституту сім'ї впливають системні кризові явища в економічному та суспільному житті держави, глобалізаційні процеси в ринкових відносинах та супутні до них тенденції (безробіття, посилена міграція населення, послаблення родинних зв'язків тощо), незбалансована регіональна політика, що справляють негативний вплив на сімейні традиції. Саме регіональна сімейна політика повинна сприяти послабленню негативнихтрансформаційних процесів у сімейному середовищі, до яких можна віднести: зниження показників шлюбності населення; постійне підвищення середнього віку осіб, що вступають у перший шлюб; збільшення питомої ваги незареєстрованих шлюбів в їхній загальній кількості; зростання кількості одностатевих шлюбів; зростання кількості дітей, народжених поза шлюбом; збільшення кількості розлучень, неповних сімей; самотніх людей; стрімке падіння народжуваності; радикальні зміни ролі жінок у соціально-економічному житті; зміни в суспільній свідомості, виникнення нових форм і цінностей сімейного життя [10, с. 38-64].

Висновки з проведеного дослідження. В Україні В Україні на державному рівні не затверджено жодного документа, який би визначав та регулював основні напрямки розвитку сімейної політики на регіональному рівні. Державна сімейна політика регулюється лише Концепцією державної сімейної політики [13]. На рівні державної регіональної політики теж прийнято лише Концепцію державної регіональної політики, яка остаточно затверджена не була. Відсутність належного нормативно- правового поля не дозволяє здійснювати ефективну регіональну політику, яка б забезпечувала сталий та гармонійний соціально-економічний розвиток регіонів та сімейних інститутів. Основними принципами розвитку сімейної регіональної політики повинні стати: незалежність сім'ї та окремих її членів від зовнішніх впливів у прийнятті рішень; соціальне партнерство, що передбачає розподіл відповідальності за сім'ю між її членами та державою; самодостатність сім'ї, що забезпечується створенням умов для самостійного виконання своїх функції; соціальна захищеність сім'ї; ґендерна рівність у розподілі сімейних ролей та виконанні сімейних обов'язків; соціальна участь, що означає активну діяльність громадян у сфері сімейної політики на всіх рівнях [7, с. 80]. Запровадження активної сімейної політики на регіональному рівні повинно стати базою для виходу держави на якісно новий рівень соціально-економічного розвитку.

Список джерел та літератури:

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая георграфия: понятийно-ерминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М. : Мысль, 1983. – 350 с. 2. Г ладкий Ю. Н. Основы региональной политики. Учебник / Ю. Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. –М., 1998. – С. 19. 3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні

пріоритети : монографія / за ред. З.С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с. 4. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року. Документ 1001-2006-п, редакція від 16.05.2007 на підставі 750-2007-п, чинний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=1001-2006-%EF 5. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX – XXI століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с. 6. Керецман В. Проблеми формування регіональної політики та регіонального управління в Україні / В. Керецман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : univ.uzhgorod.ua/old/science/idurr/kerecman.doc 7. Концептуальні засади державної політики в соціо-гуманітарній сфері на регіональному рівні: експертні матеріали : Навч. посіб. / авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, П. К. Ситник та ін. ; за заг. ред. В. П. Трощинського, О. М. Петроє. – К. : НАДУ, 2008. – С. 80. 8. Ларина Н. И. Региональная политика в странах рыночной экономики / Н. И. Ларина, А. А. Кисельников. – М., 1998. – С. 4. 9. Региональная политика России : концепции, проблемы, решения / Лексин В., Андреева Е., Ситников А., Швецов А. // Российский экономический журнал. – 1993. – № 9. – С. 51. 10. Сучасна українська сім'я : медико-соціальні аспекти : монографія / [Лісовий В. М., Шурма І. М., Коробчанський В. О. та ін.] – Х. : Майдан, 2009. – 268 с. 11. Економічний енциклопедичний словник : у 2-т. т 2. / [Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І; за ред. С. В. Мочерного]. – Львів : Світ, 2006. – 568 с. 12. Про Концепцію державної регіональної політики Документ 341/2001, редакція від 25.05.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ttp://zakon.rada.gov.ua/cgibin/ laws/main.cgi?nreg=341%2F2001 13. Про Концепцію державної сімейної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legal.com.ua/document/kodeks/000001063-14.html 14. Семиноженко В. П. Новий регіоналізм / В. П. Семиноженко, Б. М. Данилишин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.semynozhenko.net/books/ 15. Симоненко В. Регіональна політика – системний підхід / В. Симоненко // Економіка України. – 1996. - № 6. – С. 31.

Жовтан О.Л.
старший викладач Хмельницького інституту МАУП

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТО ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Духовність людини – поняття, яке виникло за давніх часів і не має чітко окресленого значення. Духовність людини по-різному трактується у світській (науковій) та християнський традиціях. У першій – вона зводиться до душевності, моральності, інтелектуальності, доброчинності, «ідеалу, до якого прагнула людина у власному розвитку, орієнтації на вищі, абсолютні цінності»[13]. У другій – це поняття виводиться за рамки буття душі (психіки). Духовні люди за апостолом Павлом, – «які виводяться Святим Духом». В обох випадках мова йдеться про найвищі цінності природи людини, яка розуміється по-різному і не співпадає в цих двох світоглядних системах, релігійній та антропологічній.

Осмислення витоків та причин кризи західної цивілізації, у тому числі